

Nr 16.

Ankom till riksdagens kansli den 25 februari 1914, kl. 12 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om stiftsbandets upphävande vid tillsättning av prästerliga tjänster.

Närvarande: herrar Pettersson i Södertälje, Lindhagen, Söderbergh,* Trana, Gezelius,* greve Lagerbjelke, Johansson i Valared, Valerius Olsson,* Igel, Svensson i Saläng, Rehn, Persson i Norrköping, Holmdahl och Olofsson i Ävik.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Lagutskottet har till förberedande behandling fått till sig hänvisad en inom andra kammaren väckt motion, nr 129, däri herrar *C. E. Anderson* i Knapasjö, *Harald Hallén*, *August Danielsson* och *Mauritz Enderstedt* anfört:

»Frågan om huruvida och i vilken mån stiftsbandet — begränsningen av prästs ansökningsrätt till prästsyssla inom det stift han tillhör — bör bibehållas eller upplösas, har ofta varit föremål för såväl riksdagens som kyrkomötets behandling. Redan 1867 uttalade riksdagen den åsikten, att det vore önskvärt att rättighet att söka prästsyssla över hela riket medgäves varje präst, vilket stift han än tillhörde.

Motionen.

Motioner i ärendet vid 1869, 1877 och 1878 års riksdagar avslogos, varefter frågan fick vila till 1900 års riksdag, då andra kammaren biföll en motion i frågan, vilken dock föll på grund av första kammarens motstånd. Samma öde rönt frågan vid förnyad behandling under de tre följande riksdagarna 1901, 1902 och 1903. Vid 1909 års riksdag kom åter frågan till behandling i sammanhang med då beslutade genomgripande förändringar i lagen rörande tillsättning av prästerliga tjänster, även denna gång på grund av enskild motion.

Andra kammaren hävdade också nu sin flera gånger förut uttalade ståndpunkt, vilken dock även denna gång förkastades av första kammaren, utom vad beträffar befordringsrätt till domprostbefattning samt upplösande av stiftsbandet emellan landets tvenne nordligaste stift. På grund av samma riksdags skiljaktiga beslut i kamrarna rörande ovannämnda lagförslag framlade dess särskilda utskott nr 1 ett sammanjämningsförslag utmynnande i en skrivelse till Kungl. Maj:t rörande utredning och förslag angående stiftsbandets upphävande, vilket skrivelseförslag också blev riksdagens beslut. Emot detta skrivelseförslag reserverade sig en av första kammarens ledamöter i nämnda utskott under återopande av »att stiftsbandets upplösning ej bör sättas i fråga, förrän riksdagen fattat beslut om reglering och bättre utjämning av prästerskapets löner». Ett sådant beslut fattades ock av nämnda riksdag.

Vid kyrkomötet förekom frågan till behandling redan 1868, då Kungl. Maj:t framlade 1867 års riksdags framställning i ärendet, varvid kyrkomötet dock avslag densamma med 32 röster mot 16. Vid senare årens kyrkomöten har saken ständigt återkommit till behandling, nämligen åren 1903, 1908, 1909 och 1910. Visserligen har frågan vid varje behandling fallit, men ofta med ringa majoritet. Sålunda vid 1908 års kyrkomöte med 28 röster mot 24 och vid 1910 års kyrkomöte med 35 röster mot 21. Ett av huvudskälen för avslag vid senare årens kyrkomöten synes också hava varit riksdagens härovan omförmälda skrivelse till Kungl. Maj:t om utredning och förslag i ärendet. Å andra sidan framhölls dock vid behandling av frågan under 1910 års kyrkomöte, att någon visshet icke föreligger, att Kungl. Maj:t låter verkställa den begärda utredningen.

Slutligen må erinras, att prästmötena i tvenne stift, nämligen Västerås och Uppsala, uttalat sig för en av stiftsgränserna oberoende ansökningsrätt i likhet med vad fallet är för folk- och småskollärarne i riket.

Den betänksamhet mot stiftsbandets borttagande, som förefunnits, har synnerligast berott på att avsevärd ojämnhet mellan stiften i fråga om prästerskapets löneförmåner varit för handen, vadan man kunde befara, att, därest stiftsbandet borttogs, en viss benägenhet skulle uppstå att företrädesvis ansöka till vissa stift, under det att andra stift fingo lida av kännbar brist på prästerliga krafter. Dessa befarade missförhållanden äro numera undanröjda. Genom 1909 års riksdagsbeslut och Kungl. Maj:ts utfärdande av lag angående prästerskapets lönereglering enligt enhetliga grunder i hela riket, äro de ekonomiska betingelserna för prästerskapet likartade i alla stift. Visserligen genomföres sagda lönereglering successivt, men dess

genomförande har redan tagit sin början och fullföljes till sin huvudsakliga omfattning under närmaste åren.

Vi anse oss icke behöva vidare ingå på utvecklande av övriga skäl, som tala för stiftsbandets fulla eller delvisa upphävande vid tillsättning av prästerliga tjänster, vilka för övrigt blivit framlagda vid den ofta förekommande behandlingen i riksdag och kyrkomöte. Då nu emellertid snart fem år förflutit sedan riksdagen hos Kungl. Maj:t gjorde hemställan om utredning och framläggande av det förslag, vartill en sådan kunde föranleda, utan att oss veterligt Kungl. Maj:t tagit frågan under omprövning, få vi vördsamt hemställa, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t ånyo anhålla, det tacktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning angående stiftsbandets upphävande samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill en sådan utredning kan föranleda.

Såsom motionärerna erinrat, har det i motionen berörda spörsmål förut vid upprepade tillfällen och senast år 1909 varit föremål för riksdagens prövning.

Vid 1909 års riksdag väcktes i anledning av Kungl. Maj:ts då framlagda proposition med förslag till lag angående tillsättning av prästerliga tjänster inom andra kammaren två motioner i förevarande ämne. Den ena motionen innefattade yrkande, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det tacktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning, under vilka villkor och i vilken utsträckning den i § 3 mom. 1 av lagen den 26 oktober 1883 angående tillsättning av prästerliga tjänster stadgade inskränkningen i prästernas befodringsrätt måtte kunna upphävas samt för riksdagen framlägga det förslag till lagändring, vartill en sådan utredning kunde föranleda. I den andra motionen hemställdes, att riksdagen vid antagande av Kungl. Maj:ts berörda proposition behagade besluta sådan ändring i förslaget, att ansökningsrätt till ordinarie prästerlig befattning inom svenska kyrkan måtte stå öppen för varje därtill behörig prästman i hela riket. Det särskilda utskott, till vilket omförmälda proposition och motioner hänvisats, avstyrkte i avgivet utlåtande de båda motionerna. Mot utskottets ifrågavarande beslut reserverade sig emellertid nio ledamöter, vilka hemställde, att 3 § i lagen angående tillsättning av prästerliga tjänster måtte erhålla följande lydelse:

*Utskottets
yttrande.*

»Ansökningsrätt till prästerlig tjänst skall stå öppen för hela rikets prästerskap.»

Vid ärendets behandling i kamrarna biföll första kammaren utskottets hemställan, varemot andra kammaren utan votering biträdde reservanternas yrkande. För sammanjämkning av kamrarnas skiljaktliga beslut hemställde utskottet därefter i avgivet memorial, dels att andra kammaren, med fråntädande av sitt beslut rörande upphävande av stiftsbandet, måtte ansluta sig till utskottets av första kammaren godkända förslag till lydelse av § 3 i berörda lag, enligt vilket stiftsbandet skulle till viss del upphävas, dels att riksdagen måtte till Kungl. Maj:t avlåta en skrivelse av enahanda avfattning, som i nu förevarande motion föreslås. Utskottets sammanjämningsförslag blev därefter av riksdagen bifallet, av första kammaren med 63 röster mot 56 och av andra kammaren utan votering. Detta riksdagens beslut anmäldes hos Kungl. Maj:t genom skrivelse den 22 maj 1909.

Såsom bekant pågår för närvarande, i enlighet med bestämmelserna i lagen om reglering av prästerskapets avlöning den 9 dec. 1910, över hela riket en successiv reglering av det svenska prästerskapets löneförhållanden, vilken tills vidare avser en utjämning av de ordinarie prästernas löneförmåner, varefter en motsvarande reglering för de extra ordinarie prästmännen är avsedd att genomföras. Enligt vad för utskottet uppgivits, lär prästlöne-regleringskommittén, sedan den fullgjort sitt uppdrag med avseende å löne-regleringen, komma att till behandling upptaga riksdagens framställning i fråga om stiftsbandets upphävande.

Med hänsyn till det nära sammanhanget emellan denna fråga och prästerskapets löneförhållanden och då densamma i dess nuvarande läge i allt fall icke torde bringas närmare sin lösning genom att riksdagen nu upprepar sin föregående framställning i ämnet, får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 25 februari 1914.

På lagutskottets vägnar:

JAKOB PETTERSSON.

Reservation:

av herrar *Lindhagen* och *Persson* i Norrköping, vilka anförde:

»Enär fem år förflutit sedan riksdagen genom skrivelse anhöll om utredning angående stiftsbandets upphävande utan att något sedan gjorts i frågan, och enär de upplysningar, som lämnats utskottet, voro svävande och icke syntes garantera att frågan blir slutförd inom rimlig tid, synes en påminnelse kunna vara ägnad att befrämja ärendets framfärd, och hemställa vi därför att riksdagen måtte bifalla motionen.
